

2. Konferencija o urbanom planiranju
i regionalnom razvoju
15-16. oktobar 2020.

Zaključci i preporuke

2. Konferencija o urbanom planiranju i regionalnom razvoju održana je u online formatu, 15. i 16. oktobra 2020. Pokrovitelj Konferencije bilo je *Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine*. Druga konferencija je okupila stručnjake, internacionalne predavače iz šire regije i Evrope, kao i predstavnike institucija vlasti sa ciljem razmjene dosadašnjih iskustava i budućih izazova u strateškom planiranju urbane infrastrukture. **Konferencija je bila interaktivni forum za novi razvojni, investicioni ciklus, baziran na globalnim, evropskim i regionalnim razvojnim dokumentima vezanim za planiranje i regionalni razvoj.** Prezentirano je *30 referata* koje je pripremlilo *63 autora i koautora* iz Njemačke, Austrije, Slovenije, Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine.

Tematske cjeline

- **urbano – ruralna povezanost i regionalni razvoj**
- **zelena infrastruktura urbanih područja i pejzažna arhitektura**
- **pametni grad**
- **kreiranje i upravljanje javnim prostorom**
- **postindustrijska gradska regeneracija**
- **urbana mobilnost**

Naučno - stručni odbor

- **Alen Žunić**
Arhitektonski fakultet, Zagreb
- **Andrea Pavlović**
Samostalni konsultant, Sarajevo
- **Borislav Puljić**
“Ecoplan” Mostar
- **Brankica Milojević**
Arhitektonsko-građevinski fakultet, Banja Luka
- **Darko Reba**
Departman za arhitekturu i urbanizam na Fakultetu tehničkih nauka Univerziteta u Novom Sadu
- **Edib Uruci**
Technische Universität Wien, Beč
- **Emina Hadžić**
Građevinski fakultet, Sarajevo
- **Eva Vaništa Lazarević**
Arhitektonski fakultet, Beograd
- **Enes Čovrk**
IPSA Institut, Sarajevo
- **Helena Knifić Schaps**
EUROPAN Hrvatska, Zagreb
- **Hubert Klumpner**
ETH Zurich - Swiss Federal Institute of Technology in Zurich
- **Irena Matković**
Ured za strateško planiranje i razvoj grada Zagreba
- **Jasenska Čakarić**
Arhitektonski fakultet, Sarajevo
- **Lejla Hajro**
Direkcija za izgradnju i održavanje Kampusa UNSA, Sarajevo
- **Nasiha Pozder**
Arhitektonski fakultet, Sarajevo
- **Nihad Čengić**
Arhitektonski fakultet, Sarajevo
- **Robert Musil**
Institute for Urban and Regional Research of the Austrian Academy of Sciences, Beč
- **Sabina Mujkić**
Urbanistički institut Republike Slovenije, Ljubljana
- **Roland Krebs**
Technische Universität Wien, Beč
- **Vlasta Žuljić**
Arhitektonski fakultet, Sarajevo
- **Zlatko Karač**
Arhitektonski fakultet, Zagreb
- **Zrinka Rudež**
“Urbanizam Dubrovnik”, Dubrovnik

Učesnici su ocijenili da je 2. Konferencija bila izvanredan događaj i saglasni su da se na osnovu prezentiranih referata usvoje sljedeći:

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

.....

- 1 S obzirom na značenje prostora i okoline za razvoj društva u cjelini, neophodno je osnažiti upravljanje razvojem i planiranjem prostora. Gradovi i regije danas se susreću s nizom izazova povezanih sa zaštitom okoliša i adaptacijom klimatskim promjenama, ali i sa društveno – ekonomskim izazovima. Prisutna je i polarizacija između brzorastućih regija i gradova i onih u kojima su na djelu degenerativni procesi opadanja društvene i ekonomske aktivnosti i gubitak stanovništva.
- 2 Izrada i sprovođenje politika urbanog razvoja na svim teritorijalnim nivoima predstavlja izazov. Internacionalni dokumenti kao što su Agenda 2030, Nova urbana agenda, Međunarodne smjernice za urbanističko i prostorno planiranje, Lajpciška povelja, Urbana agenda Evropske unije, Teritorijalna agenda itd., podstiču hitno donošenje dokumenata urbanog razvoja i implementaciju smjernica / odredbi.
- 3 Planerska praksa Bosne i Hercegovine, mora pratiti promjene na globalnom nivou. Stoga je neophodno donijeti Strategiju urbanog razvoja na državnom nivou, kao jedan inovativni dokument u oblasti urbanog razvoja, a u skladu sa preporukama UN i EU. Taj dokument bi bio osnova za donošenje dokumenata na nivou entiteta, distrikta Brčko, kantona i općina.
- 4 Urbani razvoj grada je kontinuirani razvojni proces. Potrebno je imati planove dugoročnog razvoja grada, transparentan sistem planiranja i odlučivanja, kao i sistem odgovornosti. Mora biti jasna uloga vlasti. Vlasti moraju upravljati prostorom i voditi procese prostornog planiranja. Važno je uspostavljanje mehanizma kontrole u toj oblasti i vršenje kontinuiranog monitoringa implementacije planova, a u procesu planiranja uključivanje interdisciplinarnih timova vanjskih, nezavisnih stručnjaka.
- 5 Ukoliko je loše upravljanje prostorom i ako ne postoji jasan i transparentan sistem nadzora, onda lako i brzo dolazi do spornih promjena urbanističkih planova, na primjer: mijenjanjem namjena zemljišta u građevinsko višestruko se povećava njegova vrijednost, nepoštivanjem ranije definiranih parametara višestruko se povećavaju kapaciteti objekata, uzurpiraju se zelene i poljoprivredne površine, gradi se na lokacijama koje bi morale biti rezervisane za javne sadržaje, ne vodi se briga o javnom interesu, prilagođavaju se propisi spekulativnoj gradnji itd.
- 6 Neophodno je slijediti jasne globalne i evropske okvire, smjernice i preporuke za dostizanje kvalitetnog okruženja u kojem živimo i djelujemo. Mora se uspostaviti urbanizam koji donosi rješenja na bazi znanja, gdje će investitori i ostali učesnici, a posebno lokalna zajednica u razvoju grada podržati dostizanje visokog kvaliteta života i estetski izgled grada.
- 7 Neophodno je uključivati građane u procese izrade dokumenata i u procese donošenja odluka koji bi doveli do zajedničkog usaglašavanja razvojnih programa između svih zainteresovanih strana. Otvorene stručne i javne rasprave, kao i dijalog unutar struke o budućim načinima uređenja i korištenja gradskog teritorija treba da se započnu u nultoj fazi samog procesa planiranja. Rezultat će biti održiviji i socijalno pravedniji gradovi.

- 8 Pametno urbano i regionalno planiranje mora adresirati izazove koji su zajednički za sve gradove i regije, ali mora utvrditi i one specifične za svaki pojedini grad ili regiju i za njih naći odgovarajuća rješenja. Potpora i mehanizmi inkorporacije globalnih pravaca i planerskih pristupa moraju biti sadržani u BiH regulativama. Koristiti sistem dobre prakse – iskustva gradova koji su započeli sa uspješnim inovativnim rješenjima i implementacijom novih znanja.
- 9 Dugoročni izazov planiranju i upravljanju prostorom predstavljaju i očekivane posljedice klimatskih promjena. Urbano i prostorno planiranje su prepoznati kao kritični elementi proaktivnog pristupa adaptaciji klimatskim promjenama. Planiranje povezanog i koherentnog sistema zelene infrastrukture na regionalnom nivou i na nivou grada, upravljanje vodama (uključujući i upravljanje oborinskim vodama u urbaniziranim predjelima), kao i primjena mjera energetske efikasnosti i urbane mobilnosti, predstavljaju neke od odgovora.
- 10 Jedan od ciljeva UN i EU strategije je sačuvati zelene površine grada. Zelena infrastruktura doprinosi ne samo dobroj kvaliteti življenja, nego i pomaže promociji vrijednosti urbanog planiranja. Potrebno je povećati zelena područja u gradovima i oko njih jer ona imaju važnu ulogu u poboljšanju ambijentalnih vrijednosti prostora, kvalitete i temperature zraka, kao i u stabiliziranju erozije tla.
- 11 Obavezno je i odgovorno i stručno upravljanje urbanim vodama. To pretpostavlja usaglašavanje mjera upravljanja urbanim vodama sa mjerenja upravljanja prostorom i zemljištem, kao i sa svim ostalim upravljanjima u domenu urbanih aglomeracija.
- 12 Gradovi sa velikom koncentracijom vozila, industrijskim postrojenjima, postrojenjima za rejonsko grijanje i individualnim ložištima imaju česte epizode povećane zagađenosti zraka. Povećana zagađenost zraka djeluje negativno na zdravlje stanovništva. Veza između emisija zagađujućih materija i kvaliteta zraka je kapacitet atmosfere koji se može izračunati primjenom jednačina rasprostiranja zagađujućih materija. Kvalitetom zraka se može upravljati preko: ograničenja godišnjih emisija kroz gustinu stanovanja, načina grijanja, planiranja industrijskih zona i njihovog sadržaja. Eliminisanje zagađenja zraka, odnosno povećanje kapaciteta atmosfere, postiže se: planom namjene prostora, načinom grijanja dijelova grada, planiranjem saobraćaja magistralnih saobraćajnica. Ventilacioni koridori kojima se pospješuje konvektivni mehanizam samočišćenja atmosfere su jedna od neophodnih baza za cjelovito urbano planiranje.
- 13 Rast motorizacije i saobraćajno zagušenje gradova traže rješenja koja podržavaju održivi razvoj: urbano planiranje prema kompaktnom principu – s većim gustoćama, miješanom namjenom, manjim udaljenostima koje je potrebno savladati i sa zadovoljavanjem većine potreba na kratkim pješačkim udaljenostima, zatim razvoj infrastrukture za pješački i biciklistički promet i razvoj čistog i efikasnog javnog prevoza. Pametna i održiva urbana mobilnost, osim novih prometnih rješenja, podrazumijeva i značajnu ulogu sudjelovanja i edukacije javnosti.
- 14 Održiva urbana mobilnost, kao novi oblik življenja u gradovima, može se realizirati uz sveobuhvatno povezivanje različitih subjekata i institucija koji svojim djelovanjem i aktivnostima treba da omoguće povećanje kvaliteta života građana.
- 15 Pametni grad je tačka sinergije, gdje se tradicionalne mreže i servisi nadograđuju senzorskim sitemima za prikupljanje podataka, detekciju i mjerenja, a sve sa ciljem unaprijeđenja efikasnosti upravljanja i planiranja javnih servisa i infrastrukture primjenom vještačke inteligencije, mašinskog

učnja i dr. Koristi se ogleđaju u direktnom unaprijeđenju iskustva življenja u urbanim sredinama u 21. vijeku, finansijskim uštedama kroz optimizaciju upotrebe materijalnih, tehničkih i ljudskih resursa, preciznu predikciju potreba i planiranje budućih nadogradnji i održavanja, te drugim efektima unaprijeđenja životne sredine i ciljeva održivog razvoja, podsticanja razvoja preduzetničkog ekosistema, inovacija i ukupnog privrednog i društvenog napretka.

- 16** Premda se uglavnom govori o pametnom gradu, ne smije se zaboraviti na pametno selo. Pametno selo je vizija postavljena u centar mnogih politika i strategija kao što su: Agenda 2030 UN, Digitalne agende 2020 EU, a posebno nove 2021 - 2027 EU kohezione politike te Cork deklaracija 2.0, (2016).
- 17** Upravljanje i planiranje života u gradovima i selima, putnom infrastrukturom, komunalnim servisima i drugim javnim uslugama i svim onim što obilježava kvalitetan život u 21. vijeku, postaje izazovan zadatak u procesima urbanog života generalno, a posebno zbog visokog intenziteta urbanizacije i migracije stanovništva prema urbanim centrima. Potreba da se o tim procesima imaju precizni dugoročni podaci, ali i podaci u realnom vremenu na osnovu kojih se može promptno djelovati, guraju IKT sektor u proces istraživanja i razvoja senzorskih mreža i sistema za prikupljanje i obradu podataka, te optimizaciju korištenja resursa uz kreiranje održivih modela razvoja uz najviši nivo ekološke svijesti. Neophodno je djelovati dvojako i u pravcu podizanja kvaliteta života izvan urbanih centara kao i održavanja ruralnih zajednica, koje su potrebne da bi se održala primarna poljoprivredna proizvodnja, ali i rasteretili gradovi od prenaseljavanja. EU kohezione politike za ravnomjerni razvoj regija i država, ali i izravnavanje urbanog i ruralnog razvoja i podizanje ukupnog kvaliteta života, odličan su pravac za dalja promišljanja i translaciju tih smjernica u lokalne i državne sektorske politike, strategije, akcione planove i projekte.
- 18** Savremeno urbano planiranje tijesno je povezano sa primjenom geoinformacijskih sistema (GIS) i razvojem kvalitetne urbane analitike koja omogućuje praćenje stanja u prostoru i pravovremenu reakciju na stvarne potrebe i procese. Praćenje i dostupnost prostornih podataka povezanih s urbanom statistikom, stvarnim i planiranim korištenjem zemljišta, prenamjenama u prostoru, površinama neiskorištenog potencijala, komunalnom infrastrukturom i drugih omogućuje kvalitetno planiranje grada i razvoj infrastrukture te potiče investicije. Uz pomoć GIS-a mogu se analizirati prednosti i nedostaci pojedinačnih dijelova urbanog prostora. Takav grafički prikaz je jasno razumljiv i veoma koristan za komunikaciju među sudionicima upravljanja gradskim prostorom. Osnova za njegovu upotrebu je široka baza podataka, u koju su unešeni svi potrebni faktori – demografski, infrastrukturni, saobraćajni i drugi. Bez edukacije krajnjeg korisnika planske dokumentacije, korištenje GIS alata nema svoju punu svrhu. GIS edukacija budućih arhitekata, planera te drugih srodnih disciplina, treba biti ugrađena u standardni kurikulum od početka školovanja. Aplikaciona rješenja, kojima se pristupa podacima, moraju biti dostupna svima.
- 19** Bivše industrijske, komercijalne i vojne zone su immanentna prilika za razvoj gradova. Razvoj urbanih područja je ograničen prostornim resursima, a dodatno zavisi od postojanja komunalnog gradskog prostora i sistema mobilnosti. Uspješan razvoj ovih zona zavisi od međusektorskog i integralnog planiranja što uključuje socijalni, kulturološki, ekonomski i ekološki kontekst. Jasno dodana vrijednost za građane, susjedstvo i javno područje trebala bi biti vidljiva i mjerljiva. Pristup planiranju temelji se na povjerenju i pouzdanim javnim institucijama i investitorima koji će slijediti dobro vođeni program implementacije.

Bibliografija

- The Sustainable Development Agenda 2030 / Rezolucija Opšte skupštine UN-a: Agenda 2030 za održivi razvoj, (New York, 2015);
- The New Urban Agenda, United Nations Conference on Housing and Sustainable Urban Development (Habitat III) / Nova urbana agenda, HABITAT III, (Quito, 2016);
- Urban Agenda for the EU “Pact of Amsterdam” / Urbana agenda za Evropsku uniju “Amsterdamski pakt”, (Amsterdam, 2016);
- International Guidelines on Urban and Territorial Planning, UN-Habitat / Međunarodne smjernice za urbanističko i prostorsko planiranje, UN-Habitat, (Nairobi, 2015);
- Leipzig Charter on Sustainable European Cities / Lajpciška povelja o održivim gradovima, (Leipzig, 2007);
- The Charter of European Planning / Evropska povelja o prostornom planiranju, (Barcelona, 2013);
New Urban Agenda in the Mediterranean Region / Urbana agenda Unije za Mediteran, (Cairo, 2017);
- Istanbul Declaration on Human Settlements / Istanbulska deklaracija o ljudskim naseljima, (Istanbul, 1996);
- Agenda 21, United Nations Conference on Environment and Development – UNCED / Akcijski program za 21. vijek (Agenda 21) – UNCED, (Rio de Janeiro, 1992);
- Declaration on Cities and Other Human Settlements in the New Millennium, UN General Assembly / Deklaracija o gradovima i drugim naseljima u novom milenijumu, opšta deklaracija Skupštine Ujedinjenih naroda, (New York, 2001);
- Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent - Conference of Ministers Responsible for Spatial/ Regional Planning – CEMAT / Vodeća načela za održivi prostorni razvoj evropskog kontinenta - CEMAT, (Hannover, 2000);
- Ljubljana Declaration on the territorial dimension of sustainable development – CEMAT / Ljubljanska deklaracija o teritorijalnoj dimenziji održivog razvoja – CEMAT, (Ljubljana, 2003)
- Lisbon Declaration on Networks for sustainable spatial development of the European continent: bridges over Europe - CEMAT / Lisabonska deklaracija o mrežama za održivi prostorni razvoj evropskog kontinenta: Mostovi preko Evrope – CEMAT, (Lisbon, 2006);
- Moscow Declaration on „Future challenges: sustainable territorial development of the European continent in a changing world” – CEMAT / Moskovska deklaracija „Budući izazovi: održivog teritorijalnog razvoja evropskog kontinenta u svijetu koji se mijenja.” – CEMAT, (Moscow, 2010);
- Novi izazov - Globalni ciljevi održivog razvoja 2030, ODRAZ – održivi razvoj zajednice, Lidija Pavić – Rogošić, (Zagreb, 2015);
- Vizije gradova i prostora, međunarodne preporuke za prostorni i urbani razvoj, Hrvatski zavod za prostorni razvoj i Udruga hrvatskih urbanista, (Zagreb 2017);
- Ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini: Mit i realnost , Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP) u Bosni i Hercegovini, (Sarajevo, 2013).

2. KONFERENCIJA O URBANOM PLANIRANJU I REGIONALNOM RAZVOJU

održivi urbani razvoj
15. i 16. oktobar 2020.

Organizator

ASSOCIATION OF CONSULTING ENGINEERS BOSNIA AND HERZEGOVINA
UDRUŽENJE KONSULTANATA INŽENJERA BOSNE I HERCEGOVINE
UDRUGA KONSULTANATA INŽENJERA BOSNE I HERCEGOVINE
УДРУЖЕЊЕ КОНСУЛТАНАТА ИНЖИЊЕРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Pokrovitelj

MINISTRY OF FOREIGN TRADE AND ECONOMIC RELATIONS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA BOSNE I HERCEGOVINE
МИНИСТАРСТВО СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ И ЕКОНОМСКИХ ОДНОСА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

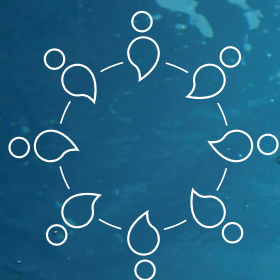
Sponzori

INK CONSTRUCTOR
d.o.o. Banja Luka

11. BiH KONGRES O TRANSPORTNOJ INFRASTRUKTURI I TRANSPORTU (ceste)

septembar 2021
Sarajevo
Bosna i Hercegovina

3. BiH KONGRES O VODAMA

maj 2022
Sarajevo
Bosna i Hercegovina